पठतु संस्कृतम्

शिक्षा

एप्रल् २, २०२२ व्याकरणम् - १ अङ्का: १००

1) अधः दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचने लिखत। (१०)

	अनुसरन्तम्	अनुसरन्तौ	अनुसरतः
a)	पठता	पठद्भ्यां	पठद्भिः
b)	स्फुरन्ती	स्फुरन्त्यौ	स्फुरन्त्यः
c)	बिभ्यती	बिभ्यत्यौ	बिभ्यत्य:
d)	लिखति	लिखतोः	लिखत्सु
e)	कुर्वती	कुर्वत्यौ	कुर्वत्यः
f)	गच्छतः	गच्छतो:	गच्छताम्
g)	क्रीडत:	क्रीडद्भ्याम्	क्रीडद्भ्यः
h)	नमन्त्या	नमन्तीभ्याम्	नमन्तीभिः
i)	धावन्	धावन्तौ	धावन्तः
j)	पतते	पतद्भ्याम्	पतद्भ्य:

Pitha By Vanisri Ragupati

2) उचितं शत्रन्तं चित्वा लिखत (१०)

उदाहरणम्:

शिशुः रुदन् पितामहीम् आहूतवान् ।

a. यानं शब्दं कुर्वत् अस्ति ।
b. निन्दतः दुर्जनान् जना: दूरीकुर्वन्ति ।
c. श्लोकं पठन्तं छात्रम् अध्यापकः श्लाघितवान् ।
d. भगिनी गायन्ती पाकं करोति ।
e. बालकः जलं पिबन् चित्रं पश्यति ।
f. गीतं स्मरन्त्या तया सम्यक् गीतम् ।
g. गच्छन्ति यानानि अहं दृष्टवती ।
h. पठता अग्रजेन सह अनुजः अपि पठति ।
i. इदानीं मम मित्रं गृहम् आगच्छत् अस्ति ।
j. दीपिका गानं शृण्वती पुष्पाणि बध्नाति ।

शिक्षा By Vanisri Ragupati

3) रिक्तस्थानं पूरयत (२०)

	विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
देवः	षष्ठी	देवस्य	देवयोः	देवानाम्
वाहनम्	सप्तमी	वाहने	वाहनयोः	वाहनेषु
देवी	चतुर्थी	देव्यै	देवीभ्याम्	देवीभ्यः
रज्जुः	पञ्चमी	रज्ज्वाः/ रज्जोः	रज्जुभ्याम्	रज्जुभ्यः
मुनिः	तृतीया	मुनिना	मुनिभ्याम्	मुनिभिः
गुरुः	द्वितीया	गुरुम्	गुरू	गुरून्
भवनम्	प्रथमा	भवनम्	भवने	भवनानि

शिक्षा By Vanisri Ragupati

4) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य शतृप्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत (१०)

a. सखीं स्मरन्तीम् अनुजां अग्रजः दृष्ट्वान् । (स्मरति)
b. बाल: गृहं गच्छन् चित्रं पश्यति । (गच्छति)
c. मित्रम् प्रविशत् "हरि: ओम्" इति कथयति ।(प्रविशति)
d. उपनत्रेम् अधः पतत् खेदं जनयति । (पतति)
e. अध्यापकः लिखन्तं युवकम् आहूतवान् । (लिखति)
f. भगिनी गायन्ती पाकं करोति । (गायति)
g. पिता रुदतीं पितामहीम् आहूतवान् | (रोदिति)
h. मित्रं वदत् पाठं पठति | (वदति)
i. पश्यतः रामस्य पिता दशरथ: | (पश्यति)
j. अभ्यासं कुर्वद्भ्यः गायकेभ्य: आहारं ददातु । (करोति)

शिक्षा By Vanisri Ragupati

5) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत (१०)

a. कृत्वा – जननी पाकं कृत्वा बहिः गच्छति।
b. नृत्यन्त्यै – नृत्यन्त्यै बालिकायै उपहारं ददातु ।
c. गत्वा – बालकः विद्यालयं गत्वा पाठं पठति ।
d. धावन्ती: – अहं धावन्तीः धेनूः पश्यामि ।
e. त्यक्त्वा – वयं दुराचारान् त्यक्त्वा जीवामः ।
f. पठत्सु – पठत्सु छात्रेषु शिक्षकः स्निह्यति ।
g. आगत्य – पिता गृहम् आगत्य भोजनं करोति ।
h. जिघ्रता – जिघ्रता बालकेन फलरसः पीतः ।
i. प्राप्य – निर्धनः धनं प्राप्य सन्तोषम् अनुभूतवान्।
j. लिखन्तम् – शिक्षकः लिखन्तं छात्रम् आहूतवान् ।

शिक्षा By Vanisri Ragupati

6) उचित-उत्तरं चिनोतु (१०)

a. अं विसर्गः / अनुस्वारः

b. ओ ह्रस्व: / दीर्घ:

c. अ: विसर्गः / अनुस्वारः

d. न् वर्गीय-व्यञ्जनम् / कर्कश-व्यञ्जनम्

e. ध् अल्पप्राण-व्यञ्जनम् / महाप्राण-व्यञ्जनम्

f. म् अनुस्वारः / अनुनासिक-व्यञ्जनम्

g. द् कर्कश-व्यञ्जनम् / मृदु-व्यञ्जनम्

h. ह् वर्गीय-व्यञ्जनम् / मृदु-व्यञ्जनम्

i. ज् अल्पप्राण- व्यञ्जनम् / महाप्राण-व्यञ्जनम्

j. स वर्गीय-व्यञ्जनम् / अवर्गीय-व्यञ्जनम्

k. ट् कर्कश व्यञ्जनम् / मृदु-व्यञ्जनम्

l. त् अल्पप्राण-व्यञ्जनम् / महाप्राण-व्यञ्जनम्

शिक्षा By Vanisri Ragupati

7) सन्धिं कृत्वा नाम लिखत (१०)

a.	तत् + छाया	तच्छाया	श्चुत्व-सन्धिः
b.	पुं + ज:	पुञ्जः	परसवर्ण-सन्धि
c.	सुकृद् + प्रतिज्ञ:	सुकृत्प्रतिज्ञ:	चर्त्व-सन्धिः
d.	गच्छन् + अपतत्	गच्छन्नपतत्	ङमुडागम-सन्धिः
e.	रामम् + नम	रामं नम	अनुस्वार-सन्धिः
f.	अनयत् + छत्रम्	अनयच्छत्रम्	श्चुत्व-सन्धिः
g.	सत् + नमनम्	सन्नमनम्	अनुनासिक-सन्धिः
h.	बालस् + षष्ठ:	बालष्षष्ठः	ष्टुत्व-सन्धिः
i.	जगत् + ईशः	जगदीशः	जश्त्व-सन्धिः
j.	वाग् + हरति	वाग्घरति	पूर्वसवर्ण-सन्धिः

शिक्षा By Vanisri Ragupati

8) सन्धि-विच्छेदनं कृत्वा नाम लिखत (१०)

a.	सँल्लाप:	सं + लापः	परसवर्ण-सन्धिः
b.	सञ्जय:	सन् + जयः	श्चुत्व-सन्धिः
c.	अहं प्रातः	अहम् + प्रातः	अनुस्वार-सन्धिः
d.	तद्धितम्	तद् + हितम्	पूर्वसवर्ण-सन्धिः
e.	अङ्क:	अं + कः	परसवर्ण-सन्धिः
f.	उड्डयते	उत् + डयते	जश्त्व/ष्टुत्व-सन्धिः
g.	षट्सप्तति:	षड् + सप्ततिः	चर्त्व-सन्धिः
h.	मन्नाम	मत् + नाम्	अनुनासिक-सन्धिः
i.	शर्मन्नितः	शर्मन् + इतः	डमुडागम-सन्धिः
j.	गच्छच्छ्वानः	गच्छत् + श्वानः	श्चुत्व/छत्व-सन्धिः

शिक्षा By Vanisri Ragupati

9) रिक्तस्थानं पूरयत (५)

	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
पठन्	पुल्लिङ्गः	प्रथमा	एक
शृण्वती	स्त्रीलिङ्गः	प्रथमा	एक
ददतः	पुल्लिङ्गः	पञ्चमी/षष्ठी	एक
जानते	पुल्लिङ्गः	चतुर्थी	एक
गच्छन्ति	नपुं.लिङ्गः	प्रथमा	बहु
स्मरन्त्याम्	स्त्रीलिङ्गः	सप्तमी	एक

शिक्षा By Vanisri Ragupati

10) पञ्च-वाक्यैः संस्कृतेन वर्णनं कुरुत (५)

रामनवमी-उत्सवः

रामनवमी उत्सवः उत्तमपुरुषश्रीरामस्य जन्मदिनम् अस्ति । अयम् उत्सवः चैत्रमासे नवम्यां तिथौ भवति । लङ्कायाः दुष्टरावणनृपस्य वधार्थम् एव अवतारपुरुषश्रीरामस्य जन्मम अभवत् । श्रीरामस्य जन्मम् अयोद्ध्यायां प्रसिद्धे रघुवंशे अभवत् । जनाः श्रीरामनवमी-उत्सवं सन्तोषेण आचरन्ति । एतस्मिन् उत्सवे, भक्ताः राम नाम जपं कुर्वन्ति । केचित् भक्ताः मिलित्वा अखण्ड-रामायणस्य पारायणम् अपि कुर्वन्ति । बालाः रामस्य श्लोकान् गीतानि च गायन्ति। केषुचित् मन्दिरेषु रामनवमी उत्सवः दशभ्यः दिनेभ्यः आचरन्ति अयोध्या-नगरे सर्वे जनाः कुतूहलेन नगरं भूषयित्वा रामनवमी-उत्सवम् आचरन्ति । मम गृहे मम माता गृहात् बहिः अतिसुन्दर-रङ्गावल्लिं करोति । सा पानकं तक्रं च नैवेद्यं समर्पयति ।

शिक्षा By Vanisri Ragupati